

Karinthy Ferencsel, a Karinthy Frigyes úton

Még a Móríc Zsigmond körtéren állunk, a következő lépéssel beérünk a Karinthy Frigyes utcába.

Kora tavaszi szél van. Gyönyörű kék az ég.

— Mondd, Cini — fordulok Karinthy Ferenc útjáról —, mi van ezekben az utcákban?

A házfelügyelő — alacsony, hideg szemű — értetlenül áll. Figyel.

— Minket, gyerekeket, nem kötött le Bartók, Móríc, Somlyó, Kosztolányi. Minket, gyerekeket, két ember érdekelt. Láng, a házfelügyelő, akitől féltünk és Szanyiék, a szabók, akiket szerettünk. Láng hatalmas volt, erős hangú, a toronyban postagalambokat tenyészített, s ő volt a mi életünkben az, aki a Mikszáth-fiúknál Kasperek. „Ha nem alusztok el, hívjuk Lángot”. Láng volt a félelem. Láng a fenyegetés.

— És Szanyiék?

— A szomszédunkban laktak. Proletár-szabó volt. Érdekesebb volt Szanyiéknál lenni, mint Móríc, vagy Bartók társaságában. Meleg élet volt ott. Sok házinyúl, kusza ösvisszaság, csupa érdekes, csupa ámulnivaló. Ha jött Kosztolányi, Móríc, Somlyó, átszöktünk Szanyiékhoz.

Cini már a Karinthy úton vezet, s irodalmunk garabonciása, ez az ötvenkét esztendő budai gamin, a nagy Karinthy — édesapja irodalmi nyomdokába lépett — fia, ez az örökgyerek, ez a világfaló, irodalmunk legnagyobb tréfamestere természetétől kissé eltérő módon, érzékennyé válik:

— Nekem oly sok, nekem olyan nagyon minden ez a Karinthy Frigyes út. Itt voltam tízéves, itt játszódik le Szellemidézés című darabom, a Karinthy út 22. a Baracklekvár című családi novellám színhelye, a tizenötös szám alatt laktak Ágiék — Ági, az irodalmi asszony, irodalmi feleség —, itt a sarkon állt a Vak Macska kifőzde, ahova a szegény kis Csibe járt be enni „kőműves pörköltet”, ezt az utat végiglakták szegény Devecseriék — de szegények voltak! —, itt fenyegette a három gyerek Závodszy Zoltánt, a szomszédunkat, a híres Wagner énekest.

A Karinthy Frigyes út és Vak Bottyán utca sarkán állunk:

— Ott fent, látod azt a körerkélyt, a legfelső emeleten laktunk, ott kérlelt szegény Závodszykéné, Tábori Piroska minket, a szomszédék gyerekeit: ma ne legyenek rosszak,

Karinthy Cini emlékezik

— Mondjam, hogy a magyar irodalom? Egy teljes Nyugat-korszak? Móríc amott lakott, abban a bérházban, amely idelátszik. Apám a Verpeléti út 2-ben, majd a 22-ben. Somlyó Zoltán a Kruspér utcában, a Móríc-hős, Csibe a szomszédos Bercsenyi utcában, a következő tér Kosztolányi Dezsőről, keresztapámról lett elnevezve.

Sétálgatunk az irodalmi köregetegben. Koptatunk az emlékfalakon. Belesünk házudvarokra. Megállunk körerkélyek alatt; az erkélyek magasságából mintha irodalmunk gyöngyszemei patakzanának.

— Milyen érzés az, édes-e, melengető-e, ha olykor-olykor végig sétálsz azon az úton, amely édesapádról van elnevezve?

— Olykor-olykor? Minden áldott nap. Autó-

Egy fiatal ember ül velem szemben, kissé pufók arcú, barna, meleg szemű, mérték-tartóan hosszú hajú; mellette tömött aktatáska hever a széken — mintegy a mindennapok kötelességeire figyelmeztetve — a fiatalember másfél óra múlva ezzel az aktatáskával együtt tanítványához indul. Matematikából és fizikából készíti fel az érettségi vizsgákra, ez a másfél óra áll hát rendelkezésemre, hogy megismerjem.

Be kell vallanom, kissé zavartan vagyok. Aggaszt, vajon megtaláljuk-e azt a hangot, jobban mondva az élet mindkettőnk számára ismerős és érdekes területét, amely a feloldódáshoz, s ezen keresztül a lényeges közléséhez vezet. Ő a Budapesti Műszaki Egyetemen számítógép-mérnöknek tanul, én hivatásomnál fogva a humán jellegű dolgok között vagyok otthonosabb, nem sokat értek a bitekhez, kódokhoz, programozáshoz, a modern technikát csak elfogadom öntudatlan természetességgel, mit sem tudok a Műgyetem új atomreaktoráról, a felfüggesztett rezgésmentes, korszerű laboratóriumokról, az NC-típusú, programvezérlésű szerszámgépekről, amelyek — úgy vélem — a velem szemben ülő fiatalember érdeklődési körét kitöltik.

Ovatosan figyelem hát, amíg szakmájáról, hivatásáról beszél, helyesen szólva, nem is a szakmájáról, hanem készülődéséről; az egyetem oktatási rendjéről, a jövő elvárásait is figyelembe vevő technikai lehetőségeiről, vagy arról, hogy az ő évfolyamuk az első, amely mérnökként végez a számítástechnikai ágazaton; értesülök a komputer ipari felhasználásának lehetőségeiről, de úgy érzem, mindaz, amit mond, kifejezheti talán a Budapesti Műszaki Egyetem korszerűségét, oktatási módszereinek előnyeit, színvonalát, ám számomra — így hát az olvasó számára is — idegentül fejezi ki: mind amögött, ami épül, növekszik, s a jövő technikai civilizációját szolgálja, szeretném megpillantani az embert, szeretném tudni, hogy Lippényi Tivadar, becenevén Tódi, ötödéves egyetemista értékíté-

Az élő BUDAPEST

XI. kerület

pies emberség?

rülethez tartozik, itt él és itt tanul.

Mire lehet felhasználni a számítógépeket — elemzi ifjú lendülettel, huszonnégy évének minden buzgalmával. Hirtelen, a programvezérlés, automatika, elektronika szavak közül előbukkan — mintegy mellékesen — egy jelzés, amelynek nyomán a gépi világból ki sem lépve, attól el sem távolodva váratlanul nagyon is emberi világra bukkanunk.

— Több társammal együtt elkezdtem azt kutatni, miképpen lehetne felhasználni a számítástechnikát az állami gondozásban élő, vagy onnan kikerült 14—18 éves fiatalok életének rendezésében — így beszél Tódi, akiről talán azt véltem, hogy a gépek jobban érdeklődnek, mint az emberek.

Hopp, mondom magamban, itt állunk meg egy pillanatra: miképpen került kapcsolatba a műegyetemista gépészhallgató veszélyeztetett sorsú gyerekekkel.

— Ez a kapcsolat — feleli az előbbiekhöz hasonló, pontos, kimért tárgyilagossággal — semmiképpen sem nevezhető a szakmához tartozónak. Egyszerűen arról van szó, hogy a budapesti ifjúsági szervezet bizottságán dolgozik egy ifjúsági érdekvédelmi csoport és ennek a csoportnak a munkájában, több más társammal együtt, részt veszek.

— Miért vesz részt?

— Miért!? — kérdez vissza értetlenül.

— Arra gondolok, mi köze van egy gépészhallgatónak az ehhez hasonló szociális és erkölcsi problémákhoz.

A távolságtartó tárgyilagosság egy szempillantás alatt eltűnik. A barna szemekben több a melegség.

— Soha, egy pillanatra sem érzem úgy — sem én, sem a társaim —, hogy a szakmánk nem az emberi világ tartozéka, hogy az, amire készülünk, az egészről elkülönülhet. Szeretem a gyerekeket, éppen azért aggaszt a sorsuk, és ha az a kevés, amire képes vagyok, amit tudok, parányi mértékben is felhasználható arra, hogy a család melegét nem ismerő lányok és fiúk sorsa egyenesbe jöjjön, akkor természetesen...

ezekkel a gyerekekkel, vállaljuk az idősebb testvér szerepét, rengeteg adatot gyűjtötünk össze róluk, így az ország legkülönbözőbb vidékein levő gyermekotthonok, szétbomlott családok tényeit, hibáit, erőseit mérhetjük egymáshoz, és az adatok ismeretében aztán a számítógép képes arra, hogy a legmegfelelőbb módszereket megjelölje, kiemelje a problémákat, általánosítsa és elkülönítsen. Egyszóval tanácsadásra képes. Mindez a programozáson múlik, tulajdonképpen még azt is mondhatom, ily módon a gyermekek iránti szeretet is belecsempészhető a gépbe. Ez a munka — nem csupán a szakmám miatt — leköt, kiegyensúlyozottságot ad.

— Általánosnak nevezhető-e ez a humánus érdeklődés a műszaki egyetem hallgatói között?

— Sokunkra jellemző, más és más módon. Ez a kérdés a sokat emlegetett „technokrata beszűkülésre” utal?

— A kérdés nem rögzíthet tényeket. Mindenesetre gyakran felvetődik, hogy a technikai civilizáció elszívja az embert.

— Nos, nem csupán egyénekre vonatkoztatva mondhatom, hogy a műszaki egyetem szelleme mindenképpen olyan jellegű, hogy nem tűri a „szakbarbárságot”. Ha egyszer meghallgatna néhány előadást, elcsodálkozna, mennyire érdeklik a hallgatókat a pszichológiai, szociológiai, politikai és művészeti kérdések. En úgy érzem, befogadásra kész, nyitott világ a miénk. Szakmai kérdéseken túl — társaságban, ha együtt vagyunk — rengeteg szó esik zenéről, irodalomról, képzőművészetről. Természetesen módon az, aki tehetséges a szorosan vett szakmájában — így a vizsgákra való készülődés nem emészt fel minden idejét és erejét — szerteágazóbb érdeklődésű a többiekénél. Általános értékítélet nálunk: jó mérnök, gépész, építész, hidrológus, számítástechnikai szakember csak az lehet, aki lépést tart a világgal, érzelmeiben, humán műveltségében, egész emberségében is. A korszerűség fogalma nem csupán a technikára vonatkozik. A gépies lélek a gépekkel...

A diák

tunkat minek nevezhetnénk — az ember buzgó, nagyot marnkolni vágyó. De szerintem a jövő enélkül a talán gyerekesnek tűnő lelkesedés nélkül elképzelhetetlen. Természetes az, hogy mi elképzelni igyekszünk, milyen lesz a jövő mérnöke, megalkotjuk eszményeinket és talán később is hűségesek maradunk hozzájuk.

— Készülődésről beszél, de nem tétlenségről. Úgy tudom, a műszaki egyetemisták rendkívül elfoglalt emberek.

— Az első években jobban érzi az ember ezt az elfoglaltságot, a feszes időt. A vizsgákon szigorúak a követelmények. Én magam is azt mondhatom, nem könnyű élet ez. Ötszáz forint ösztöndíjam van, ebből nem jut mindenre, így hát tanítványokat is vállalok. Nem sok percem marad kitöltetlenül, de ami érdekel, arra azért tudok időt szakítani. És jól érzem magam ebben a tevékeny állapotban.

— Úgy tudom, nős.

— Igen, a feleségem ősszel végzett a Belkereskedelmi Főiskolán, közgazdászként dolgozik.

— Mondhatjuk azt, hogy a felesége tartja el?

A barna szemeken derűs mosoly fut át.

— Entőlem mondhatjuk. Nem érzem megalázkodnak. A házasság közös vállalkozás. Természetesen az ösztöndíjam és a tanítás révén szerzett pénz is számít valamit. Egy év elmúltával dolgozó ember le-

szek magam is, így megszűnik a családon belüli egyenlőtlenség. Annak ellenére, hogy én vagyok a „gyöngébb fél”, a házasságunk kiegyensúlyozott. Oszintén szólva egyikünket sem zavar ez az állapot, sőt sok derűre, kedveskedésre ad alkalmat. Most érlelődik a jövőnk.

— Hol laknak?

— Az apósoméknál.

— Egy komputer kiszámíthatná, mikor lesz önálló lakásuk?

— Számítógép azért nem kell hozzá. Egyszerűbb matematikai művelet ez. Az egyetem megkezdése előtt egy évig a Központi Fizikai Kutató Intézetben dolgoztam. Most, minden valószínűség szerint, visszatérek oda. Rajtam múlik, kizárólag rajtam, miképpen állom majd a sarat, milyen ütemben haladok előre a tudományos munkában. Ezel összefüggésben nő a jövedelmünk is. Úgy gondolom, három-négy éven belül meglesz az önálló lakás.

— A „rajtam múlik” kifejezés vonatkozik-e általában minden fiatal mérnökre, az anyagi és szellemi siker valahány szférájára?

— Úgy érzem, vonatkozik. És ennél többet aligha várhat a világtól az ember.

Nos, ennyit tudtam meg másfél óra alatt, Lippényi Tivadarról, Tódiról, és a XI. kerületi Duna-part közelében elterülő egyetemi városról.